

بررسی پدیده وندالیسم مجازی در شبکه اجتماعی اینستاگرام

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۲۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۰۴

کد مقاله: ۹۸۹۶۹

مهناز امیرپور^{۱*}، فاطمه پایان^۲

چکیده

پدیده وندالیسم امروزه هم در محیط شهری و هم در فضای مجازی قابل مشاهده است. در فضای مجازی این پدیده خود را در قالب توهین و تخریب شخصیت‌های برجسته، استفاده از الفاظ نامناسب و شایعه‌پراکنی و در نهایت باعث ایجاد ناامنی و انزوای افراد هدف می‌شود. تعرض به حریم خصوصی افراد و هک و کلاهبرداری از دیگر پیامدهای این پدیده است. پژوهش حاضر با هدف بررسی پدیده وندالیسم مجازی در میان جوانان مشهدی انجام شده است. اعضای جامعه تحقیق، جوانان در بازه سنی ۱۵ الی ۳۵ ساله ساکن در محدوده شهری مشهد هستند. با توجه به حجم بالای جامعه آماری که بالغ بر یک میلیون نفر بود و محدودیت‌های زمانی، شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده در نظر گرفته شد، که با استفاده از فرمول کوکران و ضریب آلفای کرونباخ حجم نمونه ۳۸۷ نفر به دست آمد. در این پژوهش، محقق از پرسشنامه محقق ساخته و بخشی نیز از پرسشنامه استاندارد استفاده کرده و از مطالعه اسنادی استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش معادلات ساختاری با کمک نرم‌افزارهای *lisrel* , *spss* استفاده شده است. یافته‌های تحقیق حاکی از آن است که میان وندالیسم مجازی و رفتارهای تقلیدی، رفتارهای توده وار، بیگانگی اجتماعی و هویت‌یابی مجازی افراد در فضای مجازی رابطه وجود دارد اما میان جنسیت و وندالیسم مجازی رابطه معناداری مشاهده نشد به این معنا که رفتارهای وندالیستی در فضای مجازی به یک‌میزان در میان زنان و مردان رخ می‌دهد.

واژگان کلیدی: وندالیسم مجازی، اینستاگرام، شبکه‌های اجتماعی، جوانان مشهد، فضای مجازی

۱- استاد یار گروه علوم ارتباطات اجتماعی دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان (نویسنده مسئول)

۲- کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان

اگر کمی از زندگی روزمره خود فاصله بگیریم و به زعم جامعه‌شناسان از دور به آن نگاهی بیندازیم خود را محصور در دنیایی می‌بینیم که به وسیله اینترنت احاطه شده و اکثر کارهای روزمره ما به آن وابسته است. این تنها بخشی از رویدادی است که در حال اتفاق افتادن است و ما به صورت ناخودآگاه با آن درگیر شده‌ایم. گوشی‌های هوشمند، با امکانات جذاب و متنوع خود باعث سهولت دسترسی کاربران به فضای بی‌انتهای مجازی شده‌اند و آن چنان کاربران خود را به این فضا وابسته کرده‌اند که به بخش اصلی زندگی روزانه - حداقل برای اکثریت مردم شهرنشین - تبدیل شده است و استفاده از این تکنولوژی و گشت و گذار در فضای مجازی به یکی از کارهای روزمره مانند خوردن، آشامیدن و استراحت کردن تبدیل شده است. این رشد و گسترش اینترنت که نه تنها در ایران بلکه در تمام نقاط دنیا قابل مشاهده است قطعاً فواید بسیاری برای ما به همراه داشته است، اما توجه به این نکته حائز اهمیت است که علاوه بر مزایای فراوان، معایب حضور و فعالیت در این فضای نامتناهی - که می‌توان آن را به منظومه‌ی شمسی تشبیه کرد - کم نیست و مشکلات بسیاری را به وجود آورده است که می‌بایست به آن نیز توجه کرد. شاهد این ادعا را می‌توان با نگاهی کوتاه به افراد حاضر در جامعه دید، در محیط‌های عمومی و حتی اجتماعات کوچک خانوادگی گوشی همراه که شبکه‌های اجتماعی جزئی جداناپذیر از آن هستند باعث فردگرایی و انزوای هرچه بیشتر افراد شده است. فضایی که در آن هویت مشخص و واقعی معنای چندانی ندارد و هرکس می‌تواند با ساخت چندین پروفایل به شیوه‌های گوناگون خود را به بقیه معرفی کند و فعالیت‌های مختلفی را ترتیب دهد بدون اینکه نگران این باشد که دیگران چه قضاوتی در مورد او خواهند داشت و یا فعالیت‌های او عواقب احتمالی را در آینده برای او به همراه خواهد داشت. از جمله موارد مشاهده شده در این حوزه که البته منجر به پیگیری‌های قانونی نیز شده است می‌توان به موضوع هک و کلاهبرداری و تعرض به حریم شخصی توسط تعدادی از همین کاربران ناشناس اشاره کرد. موارد ذکر شده نمونه‌هایی از پدیده‌ای هستند که به تخریب و خرابکاری شناخته می‌شود. ایجاد احساس عدم امنیت برای تعداد از افراد و به خطر افتادن امنیت اخلاقی از دیگر پیامدهای شبکه‌های اجتماعی است که در تحقیقات مختلفی به آن اشاره شده است. شبکه‌های مجازی به عنوان موجی که هیچ فضا و تمدنی یارای مقابله با آن را ندارد امنیت اجتماعی جوامع را به چالش کشیده و عدم امنیت را به ارمغان آورده است (سفیری، رجبو و قلیزاده، ۱۳۹۴). تخریب در فضاهای شهری نیز به وضوح و روزانه قابل مشاهده است که آسیب به وسایل عمومی یکی از بارزترین نمونه‌های آن به حساب می‌آید. اما این مسئله به فضای مجازی نیز کشیده شده و به شکل‌های مختلف در حال بروز و ظهور است که از جنبه‌های مختلف حقوقی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و روان‌پزشکی قابل بررسی است. نکته‌ای که می‌بایست به آن توجه کرد، افرادی که دست به این اقدامات می‌زنند تحت تاثیر عواملی قرار دارند که منجر به بروز این رفتارها می‌شود و در پایان نامه‌ها و پژوهش‌های گوناگون به بررسی این عوامل پرداخته شده است. در پژوهش پیش رو، تصمیم داریم با توجه به این مساله که فضای مجازی تبدیل به جزئی انکارناپذیر از زندگی روزمره ما شده است به پدیده جدید و نوظهوری با عنوان وندالیسم مجازی بپردازیم.

۲- پیشینه تحقیق

در سال ۲۰۰۹ نیکولا پتروویچ^۱ در تحقیق خود، به بررسی نگرش‌ها نسبت به خرابکاری سایبری از طریق ایجاد تفاوت‌های جنسیتی و سنی پرداخته است. در این پژوهش، انواع مناسب مجازات و انگیزه‌های انجام فعالیت‌های خرابکارانه از دید دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گرفت. نمونه تحقیق شامل ۲۰۰ دانش‌آموز مقطع متوسطه از سن ۱۲ تا ۱۷ سال بود. مهم‌ترین نتایج بدست‌آمده از این تحقیق عبارتند از: (۱) دانش‌آموزان مقاطع بالاتر، خرابکاری سایبر را جدی‌تر از دانش‌آموزان مقاطع پایین‌تر ارزیابی می‌کنند. (۲) پاسخ دهندگان پسر خرابکاری سایبر را جدی‌تر از پاسخ دهندگان دختر ارزیابی می‌کنند. (۳) انتقام به عنوان متداول‌ترین انگیزه برای این نوع رفتارها مطرح شده است. (۴) ورود پلیس به این موضوع و ممنوعیت استفاده از اینترنت به عنوان مناسب‌ترین مجازات برای خرابکاری سایبری ارزیابی شد.

فرانسیس، تی او دونوان^۲ و همکارانش (۲۰۱۳) در مقاله‌ای تحت عنوان توصیف رفتار کاربر و انتشار اطلاعات در شبکه‌های اجتماعی چندرسانه‌ای بیان می‌کند که بخش عظیمی از اجتماع مدرن از شبکه‌های اجتماعی آنلاین بهره می‌گیرد. اعضای این اجتماعات اغلب نقش‌های برجسته‌ای را ایفا می‌کنند که می‌توان از مشاهده فعالیت‌های آنلاین کاربران استنباط کرد.

لانگ جین^۳ و همکاران (۲۰۱۳) در مقاله خود با عنوان «درک رفتار کاربران در شبکه‌های اجتماعی آنلاین» بیان می‌کند که امروزه شبکه‌های اجتماعی همچون فیس‌بوک، توئیتر، گوگل پلاس، لینکدین و فورسکور نقش عمده‌ای در زندگی روزمره مردم بازی می‌کنند. افراد به شبکه‌های اجتماعی هم از طریق رایانه‌های سنتی و هم از دستگاه‌های موبایل‌های نوظهور دسترسی دارند. بایش از یک میلیارد کاربر، شبکه‌های اجتماعی محل جدیدی برای مطالعه چالش‌های نوین شده است. هدف از این مطالعه بررسی رفتار کاربران در شبکه‌های اجتماعی بر مبنای چندین دیدگاه است. در این مطالعه ابتدا ارتباط اجتماعی و تعامل کاربران مورد بحث قرار گرفته و سپس ترافیک فعالیت کاربران در شبکه‌ها و هم چنین رفتار کاربران در استفاده از محیط تلفن همراه مورد توجه

1 Petrović Nikola M
2 O. Donovan
3 jinT

قرار گرفته است. در نهایت به بررسی رفتار مخرب کاربران در شبکه های اجتماعی و راه حل های مختلف شناسایی چنین کاربران را ارائه می دهد.

مقایسه تخریب سنتی با تخریب در فضای سایبر که توسط حسین آذین منش در سال (۱۳۹۳) انجام شده است از دیگر پایان نامه هایی است که از جنبه حقوقی به موضوع وندالیسم پرداخته است. در این تحقیق که از بعد مقایسه ای به بررسی تخریب در فضای جامعه و تخریب در فضای مجازی می پردازد به این موضوع اشاره دارد که تخریب در دنیای مادی و به صورت عینی اتفاق می افتد اما تخریب سایبری در فضای مجازی اتفاق می افتد و به صورت غیر ملموس و انتزاعی است. این تحقیق که از جنبه جرم شناختی به موضوع وندالیسم پرداخته در نهایت به این نتیجه دست یافته است که ماهیت تخریب سنتی با تخریب سایبری متفاوت است و از نظر کیفیت، بستر فضایی ارتکاب جرم با یکدیگر از یکدیگر متمایز هستند.

یکی از پایان نامه های تالیف شده مرتبط با این موضوع، مطالعه جرم شناختی تروریسم سایبری و وندالیسم سایبری و راهکارهای پیشگیری از آن ها است که توسط سمیه قدیم زاده در سال ۱۳۹۵ دانشجوی رشته حقوق انجام شده است در این تحقیق به علل و عوامل این پدیده و راهکارهای پیشگیری از آن ها پرداخته شده است. در ابتدا، تعریف مفهوم وندالیسم و تروریسم سایبری و بیان ویژگی های هر کدام، نتایج و آثار هر یک از این پدیده ها بر سازمان ها و سایت ها مورد بررسی قرار گرفته است. در مرحله دوم عوامل بروز و ظهور هر کدام مورد بررسی قرار گرفته است. در این پژوهش وندالیسم سایبری متوجه سایت هایی است که افراد برای ابراز وجود خود دست به اقدامات خرابکارانه و به اصطلاح هک کردن سایت ها و اطلاعات سازمان های مختلف می کنند.

تحقیقی دیگر نیز با عنوان الگوهای رفتاری ایرانیان در شبکه های اجتماعی مجازی که توسط سیدحسین ایلالی (۱۳۹۵) انجام شده است وی در این پژوهش الگوهای رفتاری ایرانیان را متأثر از شرایط زمینه ای و مداخله ای ذکر کرده و بیان می کند که پیشینه فرهنگی و اجتماعی بر الگوهای رفتاری ایرانیان در این محیط اجتماعی اثرگذار است. در این تحقیق مواردی همچون نوآوری، کارآفرینی و توانمندی اقتصادی، توانمندی ارتباطی و خودکامی جمعی از جمله تاثیرات مثبت الگوهای رفتاری ایرانیان در شبکه های اجتماعی و مواردی از جمله: تعارض هویتی، سبک زندگی سیال و تولید و توزیع محتوای سطحی و عامه پسند را از جمله اثرات منفی الگوهای رفتاری کاربران ایرانی ذکر شده است. همچنین، ارتقا سواد رسانه ای و رفع محدودیت های عمومی و خصوصی، به عنوان راهکار اصلاح الگوهای رفتاری ایرانیان ذکر شده است.

۳- اهداف تحقیق

- بررسی رابطه میان روابط خانوادگی و تربیت افراد بر بروز رفتارهای وندالیستی
- بررسی رابطه میان بیگانگی اجتماعی و بروز رفتارهای وندالیستی
- بررسی رابطه میان جنسیت افراد و بروز رفتارهای وندالیستی

۴- ادبیات تحقیق

۴-۱- تعریف وندالیسم

وندالیسم نوعی ناپهنجاری نوظهور و مدرن در جامعه جدید است. عملی است خصمانه و واکنشی است کینه توزانه به برخی از صور فشارها، تحمیلات، نامالایمات، حرمانها، اجحاف ها و شکست ها است. در جامعه شناسی انحرافات و آسیب شناسی اجتماعی وندالیسم را به مفهوم داشتن نوعی روحیه بیمارگونه که مبین تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خود خواسته اموال، تاسیسات و متعلقات عمومی است در نظر می گیرند (ویکلینسن، کلارک، ۱۹۹۱). مع الوصف باید توجه داشت که اغلب صاحب نظران و محققان آن را به مثابه جنایتی خرد و از انواع بزهکاری جوانان به شمار آورده اند (Janorn ۱۹۸۶, meier and klinard, ۱۹۶۳)

۴-۲- وندالیسم مجازی

پدیده وندالیسم^۱ اخیراً در محیط اینترنت ظهور و بروز فراوانی داشته است و می توان از آن به عنوان حملات "فله ای" نام برد. در واقع شکل و صورت نوین تر وندالیسم، موسوم به "وندالیسم سایبری"^۲ که پدیده ای مقارن با جهانی شدن و عصر ارتباطات است و فضاهای مجازی و اینترنتی، که با زندگی مدرن وابستگی و پیوستگی عمیقی دارند را درگیر ساخته است، مورد تفسیر و تحلیل قرار خواهد گرفت. (قدیم زاده، ۱۳۹۵) هر چند باید بین سه مقوله ی خرابکاری رایانه ای، وندالیسم سایبری و تروریسم سایبری وجه تمایز قائل شد اما نقاط اشتراک و تشابهات آنان نیز قابل توجهند و در تبیین و تفسیر مفاهیم و تعاریف کمک کننده می باشند. اکرم و حسین گروسی (۱۳۹۴) در تحقیق خود با عنوان بررسی جرم شناختی شبکه های اجتماعی بر امنیت اخلاقی به این نتیجه رسیدند که این شبکه ها بر امنیت اخلاقی تاثیر گذارند و و هم چنین باتوجه به گسترش روز افزون آن ها نمی

1 vandalism
2 Virtual vandalism

توان نقش شبکه‌های اجتماعی را نادیده گرفت و در آینده نزدیک نیز نقش آن‌ها به مراتب مهم‌تر و بیشتر از امروز نیز خواهد شد. در سال‌های اخیر شاهد ناظر حملات جمعی و فله‌ای، البته نه به شکل هک و نفوذ، بلکه آشکار و عینی، به صفحات شخصی برخی از شخصیت‌های مشهور (هنرمندان، ورزشکاران، سیاستمدان و ...) یا تارنماها و صفحات پرتعداد (اجتماعی، فرهنگی، ایدئولوژیک و ...) مخصوصاً در شبکه‌های اجتماعی، از سوی تعداد زیادی از کاربران هستیم. (ظاهراً اغلب آنها ایرانی هستند) که با توهین، تهمت، خشم و خشونت لفظی و کلامی، در پی تخریب و تحقیر شخصیت و وجهه آنان می‌باشند، مثلاً باخت در یک مسابقه ورزشی ممکن است تمامی این واکنشها و عکس‌العملها را متوجه مربی، داور یا بازیکنی خاص کند و سیلی از کاربران را با الفاظ و عبارات زشت و زنده به سوی صفحه شخصی وی روانه سازد، که حتی گهگاهی با ریبورت یا بلاکهای (گزارش یا مسدود کردن) دسته جمعی و گروهی باعث غیر فعال شدن و از کار افتادن صفحه‌ی او گردند و یا زندگی شخصی، مقام و موقعیت اجتماعی وی را دچار مخاطره سازند. (نظیر چنین رفتارها و اعمالی را از سوی وندالهای واقعی در پدیده‌ی "اوباشی گری فوتبالی" در کشور انگلستان می‌توان مثال زد که طرفداران و هواداران تیمی برای اغتشاس و آشوب، وقتی با بازدارندگی و ممانعت پلیس از اعمال و اقدامات فیزیکی مواجه شدند، بطور گسترده از طریق اینترنت به هماهنگی و برنامه‌ریزی حملات و کارهای خود پرداختند که در کتاب یونی جوکز و همکاران تحت عنوان "جرم و اینترنت" بطور دقیق و کامل به آن پرداخته شده است.) دقیقاً نسخه‌ی مجازی کار و رفتاری که وندالیستهای واقعی در جامعه انجام می‌دهند و در این میان برخی دیگر فقط و فقط به علت هم‌رنگی با جماعت، تقلید و تبعیت و یا هیجان خواهی، تفریح و سرگرمی از آنان پیروی می‌نمایند. گاهی اوقات هر موضوعی ولو سطحی و جزئی به مثابه‌ی یک محرک برای فرد عمل نموده و ممکن است افراد را هدف هتک و حمله قرار دهد. می‌توان این رفتارها و اعمال را ناشی از عوامل روحی روانی و یا فرهنگی اجتماعی دانست و این موضوع شاید در حال حاضر مصداق و مثال تعریف وندالیسم سایبری نباشد یا در سایر جرائم شبیه به آن نگنجد، اما به لحاظ موضوعی و شیوه و نتیجه کار قابل تفکر و تأمل است، اگر افراد مشهور و معروف را به نوعی سرمایه‌ی انسانی بدانیم که به سبب کار و فعالیت خویش، جزئی از اموال ملی و عمومی هستند و تخریب و صدمه به وجهه و شخصیت آنان به نوعی خراب شدن تصویر اجتماعی آنهاست، شاید بتوانیم به شکل و صورت جدید و نوینی از وندالیسم سایبری به آن نظر بیفکنیم، از طرفی اگر آنها را قربانیان فردی و وب سایت‌ها و صفحات آنان را جز اموال خصوصی بدانیم، می‌توانند در سابوتاژ مصداق یابند، هر چند این رفتارها و اعمال انحرافی مخفیانه و پنهانی انجام نمی‌شوند و بسیاری از مواقع کاربران مهاجم ا نشان دادن هویت خویش ابایی ندارند (جوکز و همکاران ۱۳۸۹: ۱۹۵-۲۱۱ به نقل از قدیم زاده، ۱۳۹۵) به عنوان مثال:

وقتی در جریان المپیک ۲۰۱۲ لندن، حق سعید عبدلی تضييع شد، ابتدا "ایهار برل" داور بلاروس مورد توهین قرار گرفت که باعث شد صفحه‌اش را برای مدتی ببندد و بلافاصله این جمع سراغ "رافائل مارتینی" رئیس فیفا رفتند و صفحه مجازی او را مورد هدف قرار دادند. حتی گفته شد ایمیل‌های به شدت تهدیدآمیزی به فیفا ارسال شده که مارتینی را خشمگین کرده بود و در نهایت پس از آنکه رسول خادم از مردم خواست تا کاری نکنند که برای کشتی ایران هزینه ساز شود، جنگ متوقف شد. در بازی فوتبال فرانسه پرتغال در فینال یورو ۲۰۱۶ بازیکن تیم ملی پرتغال، کریستیانو رونالدو با ضربه بازیکن تیم ملی فرانسه مصدوم شد گروهی از کاربران ایرانی در فضای مجازی به صفحه دیمیتری پایت در اینستاگرام حمله کردند و ده‌ها هزار پیام توهین آمیز به زبان‌های فارسی، انگلیسی و فرانسه نثار این بازیکن کردند تا وندالیسم مجازی به اوج خود برسد. بدین ترتیب همچنین حمله‌های مشابه به صفحه شخصی باراک اوباما رئیس جمهور ایالات متحده و دخترش یا لیونل مسی بازیکن آرژانتینی و چند تن از هنرمندان مشهور و معروف دیگر، که منجر به واکنشها و عکس‌العمل‌هایی شده اند مانند: از دسترس خارج کردن بعضی از خدمات شبکه‌های مجازی نظیر اینستاگرام برای کاربران ایرانی، تعبیه نمودن مترجم در این شبکه‌ها جهت ترجمه کامنتها و نظرات کاربران و همچنین انعکاس گسترده و وسیع در رسانه‌های بین‌المللی (بی‌نام، ۱۳۹۵) این موارد و مثال‌های بسیار زیاد دیگر، نشان از وجود نوعی جدید از وندالیسم سایبری است که متأسفانه رواج آن در بین کاربران ایرانی فضای مجازی بسیار زیاد شده است. به گزارش "تابناک"، همه چیز از نزدیک به یک دهه پیش و حمله به صفحه برخی از مقام‌های سیاسی سایر کشورها شروع شد؛ مقام‌هایی که علیه ایران مواضع خصمانه‌ای گرفته بودند، این در حالیست که در آن زمان، این واکنشها و عکس‌العملها با دیده اغماض مورد ارزیابی قرار گرفتند، زیرا چنین گمانی بود که این نوع حملات مجازی نشانه وطن‌پرستی و حس دفاع از ایران است، اما ظاهراً هر چه زمان بیشتری می‌گذرد، ادبیات کاربرانی که در چنین حملات مجازی مشارکت می‌کنند خشن‌تر، تندتر، هتاکانه‌تر و زنده‌تر و نیز تهی از هرگونه استدلال و منطق قابل دفاعی می‌شود. جملاتی با ادبیات جنسی، نژادپرستانه، توهین آمیز، هتاکانه و ... (بی‌نام، ۱۳۹۵)

۴-۳- تروریسم سایبری

تروریسم ساسبری^۱ عبارت است از تلاقی تروریسم و فضای رایانه‌ای. تروریسم سایبری عموماً به معنای حملات غیرقانونی برضد رایانه‌ها و شبکه‌های رایانه‌ای و اطلاعات ذخیره شده در آن هاست که هدف آن ارباب یا اجبار یک دولت یا اتباع آن به منظور پیشبرد اهداف سیاسی یا اجتماعی می‌باشد. این حملات باید منجر به اعمال خشونت برضد دارایی‌ها یا اشخاص شود یا

دست کم موجب وارد آمدن آن اندازه آسیب گردد که در آن ها ایجاد ترس نماید. (دنینگ به نقل از چاووشی، ۱۳۸۸) مفهوم و معنی کلی و عام تروریسم سایبری عبارت است از: بکارگیری عامدانه و آگاهانه تخریب یا تهدید، علیه رایانه ها، شبکه ها و سیستمهای اینترنتی و سایبری به قصد وارد کردن صدمه و آسیب اجتماعی، فرهنگی، عقیدتی، مذهبی، سیاسی و یا موضوعات مشابه. (پاکزاد، ۱۳۸۸) در مورد پدیده تروریسم سایبری می توان گفت تمامی آن اعمال و رفتارهایی که در ذیل تروریسم واقعی جای می گیرند درمورد تروریسم سایبری با اندکی تعدیل و تغییر می گنجند. تروریست های فضای مجازی یا اینترنتی به جای استفاده از سلاح های رایج مثل بمب ها و موشک ها از وپروس ها، کرم ها، تروجان ها، اسپم ها، ایمیل، هک و نفوذ رایانه ای و خرابکاری یا دستکاری های اینترنتی و شبکه ای استفاده می کنند. همچنین برعکس سایر جرایم که ممکن است به طور ساده واقع شوند، اصولاً این نوع از جرایم به نحو سازمان یافته و در سطح گسترده رخ میدهد. (همان، ۲۰۰۶) این نکته قابل ذکر است که تاکنون تعاریف بسیاری برای تروریسم سایبری اشاره شده است که با بررسی آن ها مفاهیم مشترکی از این موضوع به دست می آید و اینجا به منظور آشنایی و درک تفاوت این پدیده با وندالیسم مجازی تنها به ذکر دو تعریف بسنده شده است.

۴-۴- نظریه آنومی^۱ و ساختار خانواده

ویلیام گود^۲ در این دیدگاه از مفهوم آنومی استفاده کرده و آن را به نهاد خانواده تعمیم داده است. از نظر وی، خانواده کانون پرورش شخصیت فرد است و هرگونه اختلال در آن، به پدیدآمدن شخصیت بزهکار و منحرف منجر می شود. از نظر وی، خانواده وظایفی در قبال فرزندان خود برعهده دارد از جمله: تامین نیازهای جسمی فرزندان، شناخت خود و کشف خویشتن، یادگیری و نقش خانواده به عنوان منبع رشد. (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۷۰). از نظر گود اگر اعضای خانواده نتوانند نقش خود را به خوبی ایفا کنند در این نهاد گسیختگی یا آنومی به وجود می آید و شرایط آنومی ناشی از عوامل مختلفی است که به آن ها اشاره می شود.

- نبود پدر به دلیل مشروعیت نداشتن کودک، فوت، طلاق والدین و...
- وجود انواع بیماری های روانی و جسمی والدین
- وجود روابط ضعیف و غیرعاطفی در میان اعضای خانواده که گود از آن به عنوان خانواده توخالی نام می برد. وی معتقد است در این شرایط، خانواده از حمایت یکدیگر محروم اند و بزهکاری و وندالیسم رخ می دهد. (قنبری و همکاران، ۱۳۹۵)

۴-۵- نظریه ملوین سیمین

«سیمین»^۳ بی شک در زمره نخستین روان شناسانی است که کوشیده مفهوم بیگانگی روانی را در قالبی منظم و منسجم تدوین و تعریف نماید. وی بدو بر این پندار که بیگانگی معلول علتی واحد است خط بطلان می کشد. به نظر سیمین واژه بیگانگی امروزه چنان متداول و عمومیت دارد که در تبیین هر چیزی بدان رجوع می شود. او در اشاره به رواج و توسعه این مفهوم در جامعه معاصر این نکته را متذکر می شود که ساختار بوروکراسی جامعه مدرن شرایطی را ایجاد و ابقاء کرده است که در آن انسان ها قادر به فراگیری نحوه و چگونگی کنترل عواقب و نتایج اعمال و رفتارهای خود نیستند. نحوه کنترل و مدیریت جامعه بر سیستم پاداش اجتماعی به گونه ای است که فرد ارتباطی را بین رفتار خود و پاداش مأخوذه از جامعه نمی تواند برقرار کند و در چنین وضعیتی است که احساس بیگانگی بر فرد مستولی گردیده و او را به کنشی منفصلانه و ناسازگارانه در قبال جامعه سوق می دهد. سیمین کوشیده ضمن ارائه تعریفی مفهومی از بیگانگی و مشخص نمودن تیپولوژی آن، صور و انواع تظاهرات رفتار بیگانه گونه را در پنج نوع قابل تمیز که بنظر وی رایج ترین و متداول ترین صور کاربر مفهومی واژه در ادبیات جامعه شناسی و روان شناسی است نشان دهد:

الف) احساس بی قدرتی

عبارت است از احتمال و یا انتظار متصوره از سوی فرد در قبال بی تأثیری عمل خویش و یا تصور این باور که رفتار او قادر به تحقق و تعیین نتایج مورد انتظار نبوده و وی را به هدفی که براساس آن کنش او تجهیز گردیده رهنمون نیست. سیمین معتقد است که این مفهوم از بیگانگی بیش از صور دیگر آن در ادبیات معاصر کاربرد دارد.

ب- احساس بی معنایی یا احساس بی محتوایی

این شکل از بیگانگی به نظر سیمین زمانی مشهود است که فرد در باور و عقیده دچار ابهام و تردید و شک است. یعنی نمی داند که به چه اعتقاد داشته باشد. در تصمیم گیری ها عقیده خود را با استانداردهای موجود در جامعه خویش نمی تواند تطبیق دهد. به عبارتی وی در تخمین پیش بینی بالنسبه دقیق رفتار دیگران و نیز برآورد عواقب و نتایج رفتار خود با دشواری روبروست.

ج- بی هنجاری یا احساس نابهنجاری

1 Anomie
2 William Good
3 Seeman

به عقیده سیمن احساسی بی‌هنجاری چون احساس بی‌قدرتی و بی‌معنایی وضعیتی فکری و ذهنی است که در آن فرد این احتمال را به حد مفراطی برخورد مفروض و متصور است که تنها کنش‌هایی او را به حوزه‌های هدف نزدیک می‌سازند که مورد تأیید جامعه نیستند.

(ه) احساس انزوای اجتماعی

واقعیتی فکری است که در آن فرد عدم تعلق و وابستگی و انفعال تامه‌ای را با ارزش‌های مرسوم در جامعه احساس می‌کند. در این حالت فرد همچنین دارای اعتقاد و باور نازلی نسبت به مکانیسم ارزش‌گذاری و سیستم پاداش اجتماعی است و با هر آنچه که از نظر جامعه معتبر و ارزشمند است خود را هم عقیده و همسو نمی‌بیند. احساس انزوای اجتماعی معیاداً در نظر سیمن به مفهوم فقدان قابلیت سازگاری فرد با زمینه اجتماعی خویش نبوده بلکه مبین انفکاک فکری فرد از استانداردهای فرهنگی است.

(و) احساس تنفر یا تنفر از خویش

سیمن میزان و درجه هر رفتاری را بر اساس پاداش‌های مورد انتظار آتی می‌بیند و چون مارکس معتقد است پاداش منحصرأ در خود عمل نهفته نیست بلکه نسبت به کار امری خارجی است.

به نظر سیمن در دنیای صنعتی انسان در بسیاری از حرفه‌ها و مشاغل در روابط تولیدی خاصی وارد می‌شود که در آن کار و تولید فرد را دیگر به هدف و تعالی مورد انتظار رهنمون نمی‌کند. او کار می‌کند بدون آنکه به ارزش واقعی کار خود واقف باشد و از نتایج کار خویش محظوظ و متمتع گردد. در نتیجه باعث زوال و از دست رفتن مفهوم واقعی کار و آغاز نفی خود و تولید است. در چنین وضعیتی فرد را شانس و فرصت لازم جهت خلق و تولید محصولی که او را راضی و خرسند سازد نیست و به نوعی به احساس انزجار از روابط اجتماعی تولید گرفتار است. (محسنی تبری، ۱۳۷۰: ۶۸-۶۷).

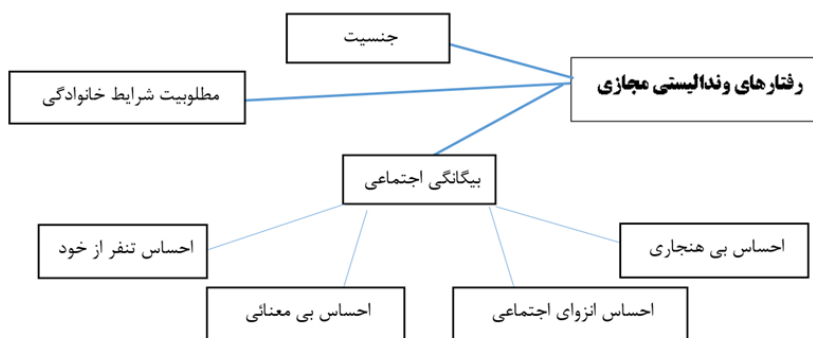
سیمن نیز با استعانت از مفهوم بیگانگی، کوشیده است ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه مدرن را مسئول ایجاد شرائطی بداند که در آن انسان قادر به فراگیری نحوه و چگونگی کنترل عواقب و نتایج اعمال و رفتارهای خود نیست. از طرفی نحوه کنترل و مدیریت جامعه بر سیستم پاداش اجتماعی بگونه‌ای است که فرد ارتباطی را بین رفتار خود و پاداش مأخوذه از جامعه نمی‌تواند برقرار کند و در چنین وضعیتی است که احساس بیگانگی بر فرد مستولی می‌گردد و او را به کنشی منفصلانه، ناسازگارانه و خشونت‌آمیز در قبال جامعه سوق می‌دهد. (محسنی تبری، ۱۳۷۴: ۹۲-۹۱).

۵- چارچوب نظری تحقیق

همان‌طور که در پیشینه تحقیق اشاره شد درباب پدیده وندالیسم و خرابکاری در محیط اجتماعی سخن بسیار رفته که این مسئله را به یک معضل اجتماعی نه تنها در ایران بلکه در سایر نقاط جهان نیز تبدیل کرده است و محدود به برهه زمانی یا مکانی خاص نمی‌شود. اما تاکنون در باب وندالیسم مجازی سخنی به میان نیامده و تنها می‌توان به چند مقاله و یا گزارش درخبرگزاری‌ها و روزنامه‌ها اشاره کرد که تنها به گزارش‌های مردمی و یا گفت و گو با کارشناسان حوزه علوم ارتباطات و صاحب‌نظران بسنده کرده است و کار علمی جدی‌ای صورت نگرفته است. از همین رو محقق سعی دارد ابتدا با جمع‌آوری و سازماندهی نظریات مرتبط با مسئله‌ی وندالیسم بتواند به الگویی جهت تبیین عوامل مرتبط با بروز پدیده وندالیسم مجازی که به نظر می‌رسد همانند پدیده وندالیسم در محیط‌های اجتماعی در میان جوانان رایج است راه را برای حل این معضل و ارائه راهکار و پیشنهادات برای سایر محققین هموار سازد.

با توجه به نظریاتی که در ابتدای این بخش ذکر شد این موضوع مطرح می‌شود که هیچ‌کدام از این نظریه‌ها به تنهایی پاسخگوی علل بروز رفتارهای وندالیستی نیستند و نمی‌توانند پدیده وندالیسم مجازی را تفسیر کنند. از میان نظریات فوق نظریه‌های روانشناسان اجتماعی و جامعه‌شناسان بیشتر با تحقیق حاضر هم‌خوانی دارند. در برخی از این نظریات به بخشی از علل بروز رفتارهای وندالیستی اشاره شده و در برخی دیگر به صورت غیرمستقیم این پدیده تشریح شده است. از آن رو که نهاد خانواده اولین محیطی است که فرد در آن رشد می‌کند و وجوه شخصیتی و رفتاری وی شکل می‌گیرد و اگر آن را به یک میز تشبیه کنیم اگر ایرادی در پایه‌های آن ایجاد شود عملکرد کلی آن با مشکل مواجه می‌شود. از همین رو خانواده و نقش والدین در تربیت فرزندان به عنوان یکی از عوامل موثر فرض شده که از نظریات ویلیام گود، هارلوک و دوروتی لاونولت استفاده شده است که از نظر ویلیام گود خانواده وظایفی در قبال فرزندان خود برعهده دارد از جمله: تامین نیازهای جسمی فرزندان، شناخت خود و کشف خویش، یادگیری و نقش خانواده به عنوان منبع رشد. (محسنی تبری، ۱۳۸۳: ۷۰). از نظر گود اگر اعضای خانواده نتوانند نقش خود را به خوبی ایفا کنند در این نهاد گسیختگی یا آنومی به وجود می‌آید. الیزابت هارلوک «نیز چون ویلیام گود منشأ نژندی و نابهنجاری را در محیط فامیلی و در ساختارهای خانوادگی جستجو می‌کند و آن را معلول نحوه تربیت، مکانیسم‌های جامعه‌پذیری خانواده و نیز چگونگی و کیفیت رشد شخصیت کودک در خانواده می‌داند. در نظریه لاونولت نیز وندالیسم نظیر همه رفتارهای نابهنجار از عوامل رفتاری آسیب‌زای خانواده سرچشمه می‌گیرد. خصوصاً اگر کودک در محیط خانوادگی توأم با خشونت زندگی کند یاد می‌گیرد سبزه جویی کند. از این منظر وندالیسم در محیط خانواده آموخته می‌شود. (محسنی تبری، ۱۳۸۳).

یکی از عوامل موثر بر بروز رفتارهای وندالیستی را نیز می‌توان مباحث روانشناسی دانست که ملوین سیمن در نظریه خود در ۵ بخش عوامل را دسته‌بندی کرده است که از جمله آن می‌توان به احساس بی‌قدرتی، احساس بی‌معنایی یا بی‌محتوایی، احساس بی‌هنجاری یا نابهنجاری، احساس انزوای اجتماعی و احساس تنفر یا تنفر از خویش اشاره کرد.

شکل ۱- مدل نظری تحقیق (ماخذ: نگارندگان، ۱۴۰۰)

۶- روش شناسی تحقیق

پژوهش گر در این تحقیق به بررسی پدیده وندالیسم مجازی در شبکه اجتماعی اینستاگرام (مطالعه موردی جوانان مشهدی بین ۱۵ الی ۳۵ سال) می پردازد. با توجه به هدف و فرضیه ها، تحقیق حاضر از نوع کاربردی است زیرا مستقیماً با محیط کار مربوط می شود و می توان پس از اتمام تحقیق از نتایج آن استفاده کرد و از حیث روش توصیفی و همبستگی است. (تحقیقات همبستگی برای کسب اطلاع از وجود رابطه بین متغیرها انجام می پذیرد؛ ولی در آن ها الزاماً کشف رابطه علت و معلولی مورد نظر نیست (حافظ نیا، ۱۳۹۳)

جامعه آماری تحقیق شامل ۱۰۸۹۲۲۹ نفر از جوانان مشهدی در بازه سنی ۱۵ الی ۳۵ ساله هستند (آمارنامه شهرداری مشهد، ۱۳۹۵) برای تحقیق حاضر با توجه به ویژگی های جامعه آماری و محدود بودن تعداد شیوه نمونه گیری طبقه ای تصادفی در نظر گرفته شد و جهت تعیین حجم نمونه فرمول کوکران مورد استفاده قرار گرفت که در نهایت ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه در میان این افراد توزیع شد.

جهت اندازه گیری روایی پرسشنامه در این پژوهش از روایی صوری و سازه استفاده شده است، چرا که به دلیل استاندارد بودن پرسشنامه، روایی سازه پرسشنامه قابل اعتماد است. اما باید روایی صوری پرسشنامه از حیث تطابق سوالات با موضوع و مفاهیم مدنظر بررسی می شد بنابراین، سوالات پرسشنامه این پژوهش قبل از توزیع نهایی در میان نمونه آماری، در اختیار استاد راهنما و تعدادی اساتید مجرب قرار گرفت و این اساتید با بررسی تعداد کافی پرسش های مناسب و مرتبط برای اندازه گیری مفهوم مورد سنجش در این پژوهش جهت روایی محتوایی، و بررسی این مساله که عناصر مورد سنجش به طور ظاهری توانایی اندازه گیری مفهوم مورد نظر در این پژوهش را دارند، جهت روایی صوری، ایرادهای وارده به سوالات از هر دو حیث مشخص شد و پس از برطرف نمودن این ایرادها در پرسشنامه توسط پژوهشگر، روایی صوری سوالات مورد تایید این اساتید قرار گرفت.

از آنجایی که آلفای کرونباخ معمولاً شاخص کاملاً مناسبی برای سنجش قابلیت اعتماد ابزار اندازه گیری و هماهنگی درونی میان عناصر پرسشنامه است. بنابراین قابلیت اعتماد پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق به کمک آلفای کرونباخ ارزیابی شده است. آلفای کرونباخ ارائه شده برای همه متغیرها و نیز کل پرسشنامه بالاتر از ۰/۷ به دست آمد که نشان دهنده این است که پرسش ها دارای همبستگی متقابل مناسب هستند و می توان اظهار داشت که در صورتی که بار دیگر با استفاده از این پرسشنامه و با استفاده از همان پاسخگویان (به طور کلی تحت شرایط مشابه) به اندازه گیری صفت مورد نظر تحقیق بپردازیم تفاوت قابل ملاحظه ای در پاسخ های ارائه شده مشاهده نخواهیم کرد. بنابراین پایایی کل و پایایی به تفکیک متغیرها در این تحقیق برقرار بوده است.

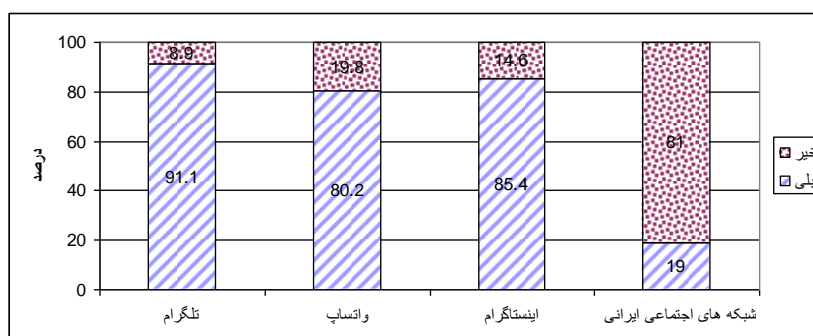
۷- یافته ها

براساس یافته های آماری، ۴۹/۷ درصد پاسخگویان معادل ۱۹۱ نفر مرد و ۵۰/۳ درصد پاسخگویان معادل ۱۹۳ نفر زن بوده اند که در هنگام توزیع پرسشنامه ها نیز سعی بر این شد تا نسبت مردان و زنان مساوی باشد. وضعیت سن افراد در بازه های سنی ۵ ساله مورد بررسی قرار گرفت که بر طبق آمار بیشترین آمار پرسش شوندگان در بازه سنی ۱۵ الی ۲۵ سال قرار داشته اند. ۴۵/۱ درصد در بازه سنی ۱۵ الی ۲۰ سال و ۴۲/۶ درصد در بازه سنی ۲۱ الی ۲۵ سال قرار داشتند. سایر نتایج تحقیق حاکی از آن بود که بیشتر پاسخ دهندگان با ۷۶/۳ درصد دارای مدرک فوق دیپلم و لیسانس بوده اند.

جدول ۱- توزیع فراوانی عضویت در شبکه‌های اجتماعی

هدف	بلی		خیر	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
تلگرام	۳۵۰	۹۱/۱	۳۴	۸/۹
واتساپ	۳۰۸	۸۰/۲	۷۶	۱۹/۸
اینستاگرام	۳۲۸	۸۵/۴	۵۶	۱۴/۶
شبکه‌های اجتماعی ایرانی مانند سروش، ایتا و غیره	۷۳	۱۹	۳۱۱	۸۱

همانطور که در جدول ۱ ملاحظه می‌گردد، وضعیت عضویت در شبکه‌های اجتماعی تلگرام، ۹۱/۱ درصد بلی و ۸/۹ درصد خیر پاسخ داده‌اند. واتساپ ۸۰/۲ درصد بلی و ۱۹/۸ درصد خیر پاسخ داده‌اند. اینستاگرام ۸۵/۴ درصد بلی و ۱۴/۶ درصد خیر پاسخ داده‌اند. شبکه‌های اجتماعی ایرانی مانند سروش، ایتا و غیره ۱۹ درصد بلی و ۸۱ درصد خیر پاسخ داده‌اند. در نمودار ۱ هیستوگرام وضعیت عضویت در شبکه‌های اجتماعی در نمونه رسم گردیده که نتایج فوق را به وضوح به تصویر کشیده است.

نمودار ۱ درصد فراوانی وضعیت عضویت در شبکه‌های اجتماعی

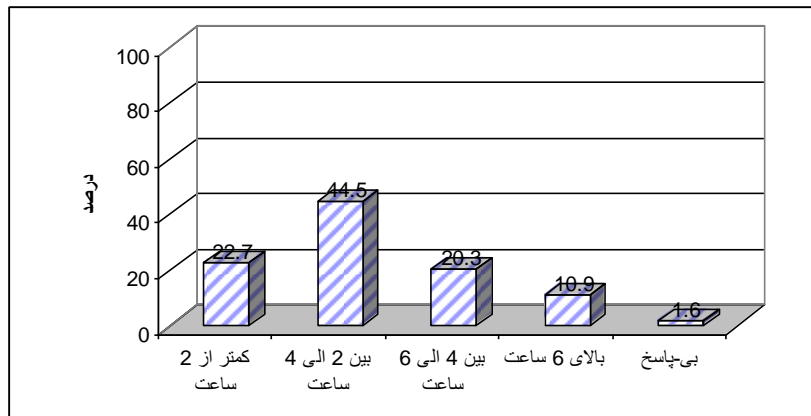
متوسط استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی

در این قسمت، وضعیت متوسط استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی مورد تحلیل قرار گرفته و داده‌های گردآوری شده در جدول و نمودار توصیف می‌شوند.

جدول ۲- توزیع فراوانی وضعیت متوسط استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی

درصد	فراوانی	متوسط استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی
۲۲/۷	۸۷	کمتر از ۲ ساعت
۴۴/۵	۱۷۱	بین ۲ الی ۴ ساعت
۲۰/۳	۷۸	بین ۴ الی ۶ ساعت
۱۰/۹	۴۲	بالای ۶ ساعت
۱/۶	۶	بی‌پاسخ
۱۰۰	۳۸۴	جمع

همانطور که در جدول ۲ ملاحظه می‌گردد، وضعیت متوسط استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی در نمونه تحت بررسی شامل ۲۲/۷ درصد کمتر از ۲ ساعت، ۴۴/۵ درصد بین ۲ الی ۴ ساعت و ۲۰/۳ درصد بین ۴ الی ۶ ساعت و ۱۰/۹ درصد بالای ۶ ساعت بوده است. ۱/۶ درصد به این سوال پاسخ ندادند. در نمودار ۲ هیستوگرام وضعیت متوسط استفاده روزانه از شبکه‌های اجتماعی در نمونه رسم گردیده که نتایج فوق را به وضوح به تصویر کشیده است.

نمودار ۲- وضعیت متوسط استفاده روزانه از شبکه های اجتماعی

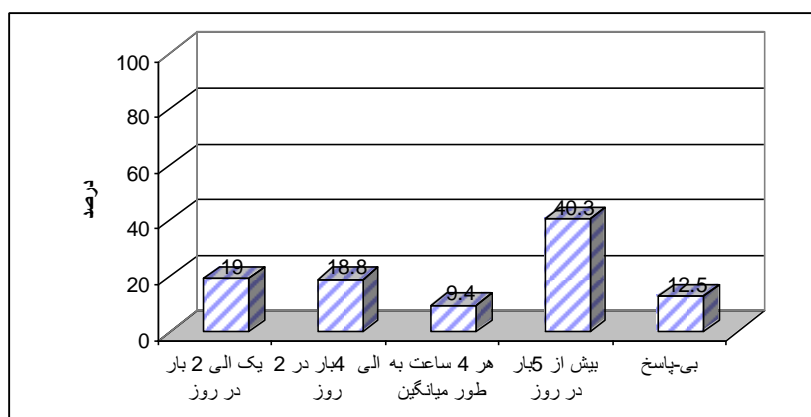
تعداد دفعات مراجعه به اینستاگرام شامل چک کردن، پست گذاری، کامنت و...

در این قسمت، وضعیت تعداد دفعات مراجعه به اینستاگرام شامل چک کردن، پست گذاری، کامنت و... مورد تحلیل قرار گرفته و داده‌های گردآوری شده در جدول و نمودار توصیف می شوند.

جدول ۳- توزیع فراوانی وضعیت تعداد دفعات مراجعه به اینستاگرام شامل چک کردن، پست گذاری، کامنت

درصد	فراوانی	تعداد دفعات مراجعه
۱۹	۷۳	یک الی ۲ بار در روز
۱۸/۸	۷۲	۲ الی ۴ بار در روز
۹/۴	۳۶	هر ۴ ساعت به طور میانگین
۴۰/۳	۱۵۵	بیش از ۵ بار در روز
۱۲/۵	۴۸	بی‌پاسخ
۱۰۰	۳۸۴	جمع

همانطور که در جدول ۳ ملاحظه می گردد، وضعیت تعداد دفعات مراجعه به اینستاگرام شامل چک کردن، پست گذاری، کامنت و... در نمونه تحت بررسی شامل ۱۹ درصد یک الی ۲ بار در روز، ۱۸/۸ درصد ۲ الی ۴ بار در روز و ۹/۴ درصد هر ۴ ساعت به طور میانگین و ۴۰/۳ درصد بیش از ۵ بار در روز بوده است. ۱۲/۵ درصد به این سوال پاسخ ندادند. در نمودار ۴-۸ هیستوگرام وضعیت تعداد دفعات مراجعه به اینستاگرام شامل چک کردن، پست گذاری، کامنت و... در نمونه رسم گردیده که نتایج فوق را به وضوح به تصویر کشیده است.

نمودار ۳- وضعیت تعداد دفعات مراجعه به اینستاگرام شامل چک کردن، پست گذاری، کامنت و...

همچنین آمارهای بسیار گوناگونی از میزان حضور ایرانیان در شبکه های اجتماعی ارائه گردیده است که برطبق این تحقیق و درمیان جوانان مشهدی، بیشترین میزان حضور بین ۲ الی ۴ ساعت با ۴۴/۵ درصد و کمتر از ۲ ساعت با ۲۲/۷ درصد بوده است.

۸- نتیجه گیری

فرضیه اول به بررسی این موضوع پرداخته است که میان روابط خانوادگی و تربیت افراد در خانواده و بروز رفتارهای وندالیستی در فضای مجازی رابطه مستقیم وجود دارد. خانواده به عنوان اولین نهاد اجتماعی و جامعه کوچکی که کودک در آن حضور می یابد، رشد می کند و برای حضور در جامعه ای بزرگتر آماده می شود قطعا نقش مهمی در شکل گیری شخصیت و رفتارهای او دارد بر همین اساس، عامل خانواده به عنوان یکی از متغیرهای مستقل در بروز رفتارهای وندالیستی در فضای مجازی در پرسشنامه مورد بررسی و مطلوبیت شرایط خانوادگی و میزان اعتماد والدین با فرزندان در قالب گویه های مختلف مورد سنجش قرار گرفت. با توجه به آمارهای به دست آمده در فصل ۴ مشخص گردید میان عامل خانواده و تربیت فرزندان و بروز رفتارهای وندالیستی در فضای مجازی رابطه معناداری وجود دارد و نمیتوان از نقش آن غافل شد. شکوه عزیزی (۱۳۹۵) در پژوهش خود که با عنوان بررسی عوامل موثر بر پدیده وندالیسم و ارتباط آن با ویژگی های شخصیتی و عملکرد تحصیلی در نوجوانان دبیرستانی شهر بندرعباس منتشر کرده دانش آموزان پایه های نهم و دهم دبیرستان های شهر بندرعباس را به عنوان جامعه آماری انتخاب کرده است. نتایج این تحقیق حاکی از آن است که عامل اجتماع، فردی و خانواده به ترتیب بیشترین تاثیر را بر بروز رفتارهای وندالیستی در میان نوجوانان دارد. وی توجه به عوامل اجتماعی و بهبود عملکرد تحصیلی را به عنوان راهکارهای موثر برای پیشگیری و کاهش رفتارهای وندالیستی معرفی کرده است.

فرضیه دوم بیانگر این موضوع است که میان بیگانگی اجتماعی و بروز رفتارهای وندالیستی در فضای مجازی رابطه مستقیم وجود دارد. بیگانگی اجتماعی از جمله عواملی است که خود دارای مولفه های گوناگونی شامل تنفراز خود و تنفر فرهنگی، انزوای اجتماعی، احساس بی معنائی، بی قدرتی و بی هنجاری است. برای هریک از موارد فوق در پرسشنامه ای که به صورت استاندارد تهیه شده بود گویه های مختلفی در نظر گرفته شد و این فرضیه با توجه به داده های آماری فصل ۴ مورد تایید قرار گرفت. به این معنا که میان بیگانگی اجتماعی در افراد و بروز رفتارهای وندالیستی رابطه معناداری وجود دارد. افشانی و جواهرچیان (۱۳۹۵) در تحقیق خود با عنوان «بررسی نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم در بین دانش آموزان دوره اول و دوم متوسطه شهر یزد» به این نتیجه رسیدند که یگانگی اجتماعی و ابعاد آن در وندالیسم و ابعاد آن تاثیر مستقیم و معناداری دارد؛ به عبارت دیگر با افزایش میزان بیگانگی اجتماعی، میزان وندالیسم نیز افزایش می یابد. یافته های پژوهش فوق با نظریه سیمن در مورد نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم هماهنگی دارد.

فرضیه سوم در نهایت به این موضوع اشاره کرده است که میان جنسیت افراد و بروز رفتارهای وندالیستی مجازی تفاوت معنادار وجود دارد. در این فرضیه و براساس یافته های به دست آمده و باتوجه به اینکه میزان فراوانی زنان و مردان در نمونه آماری تقریبا مساوی بود مشخص گردید بین جنسیت افراد و بروز رفتارهای وندالیستی مجازی تفاوت معنادار وجود نداشت و این بدان معناست که مردان و زنان می توانند رفتارهای وندالیستی را به نسبت یکسان از خود بروز دهند.

می توان گفت در اکثریت تحقیقات مرتبط با وندالیسم به مسئله جنسیت به عنوان یکی از فرضیه های مرتبط با بروز رفتارهای وندالیستی اشاره شده است به عنوان مثال علیرضا محسنی تبریزی که به طور ویژه به بررسی وندالیسم و عوامل موثر بر آن پرداخته است در تحقیق خود با عنوان «مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته های یک تحقیق» نتیجه گرفت: وندال ها از حیث پایگاه اجتماعی - اقتصادی والدین، گروه سنی، جنسیت، وضعیت مهاجرت، وضعیت آموزشی، مطلوبیت شرایط خانوادگی، تجارب نخستین دوران کودکی، نحوه جامعه پذیری و تربیت اجتماعی، نوع گروه های عضویتی، الگوی گذران اوقات فراغت، نحوه سرپرستی عاطفی، سیستم های پاداش و مجازات، خلق و خو، انتظارات، موضع گیری ها و رفتارها با نوجوان و جوانان غیر وندال متفاوت بوده اند. در این تحقیق به مسئله جنسیت به عنوان یکی از عوامل موثر در بروز رفتارهای وندالیستی اشاره شده است که با نتیجه به دست آمده در تحقیق فوق متفاوت است و این مغایرت را می توان ناشی از ماهیت متفاوت تخریب در فضای سایبر با تخریب در فضای واقعی دانست. حسین آذرمنش (۱۳۹۳) در تحقیق خود با عنوان «مقایسه تخریب سنتی با تخریب در فضای سایبر» به بررسی تخریب در فضای جامعه و تخریب در فضای مجازی می پردازد و به این موضوع اشاره دارد که تخریب در دنیای مادی به صورت عینی اتفاق می افتد اما تخریب سایبری در فضای مجازی رخ می دهد و به صورت غیر ملموس و انتزاعی است. این تحقیق که از جنبه جرم شناختی به موضوع وندالیسم پرداخته در نهایت به این نتیجه دست یافته است که ماهیت تخریب سنتی با تخریب سایبری متفاوت است و از نظر کیفیت، بستر و فضای ارتکاب جرم با یکدیگر از یکدیگر متمایز هستند.

به طور کلی نمی توان تاریخ دقیقی برای شروع رفتارهای وندالیستی عنوان کرد اما بدون شک میتوان این پدیده را با گسترش شبکه های اجتماعی در میان کاربران اینترنت مصادف دانست. هرچند با نگاهی گذرا به رویدادهای رخ داده در سال های اخیر مشاهده می گردد که اغلب موارد در ۱۰ سال گذشته رخ داده است. پدیده وندالیسم مجازی منحصر به شبکه اجتماعی خاصی نیست و تاکنون موارد مشابهی از آن در فیسبوک، توئیتر و اینستاگرام مشاهده شده است که به ظاهر در اکثر موارد توسط کاربران ایرانی و یا فارسی زبانان بوده است. در پژوهش حاضر، شبکه اجتماعی اینستاگرام به عنوان مطالعه موردی و به عنوان دومین شبکه اجتماعی پرکاربرد در میان ایرانیان براساس نظرسنجی های مرکز افکارسنجی ایسپا انتخاب گردیده است. مرسوم است که در انتهای هر پژوهش و با توجه به یافته های به دست آمده، محقق پیشنهادات کاربردی جهت حل معضل مورد بررسی در تحقیق ارائه نماید. اما با توجه به گستردگی موضوع و اینکه در این تحقیق تنها بخشی از عوامل ایجاد کننده رفتارهای وندالیستی در فضای

مجازی مورد بررسی قرار گرفته است، پژوهشگر از ارائه پیشنهادت صرف نظ کرده و ارائه پیشنهادت در جهت حل این معضل را به عنوان تحقیقی مستقل به سایر پژوهشگران علاقه مند به حوزه شبکه های اجتماعی پیشنهاد می نماید.

لازم به ذکر است با جستجو در اینترنت و مطالب اندکی که توسط پژوهشگران، صاحب نظران و فعالان عرصه ی فضای مجازی در خصوص پدیده وندالیسم مجازی نگاشته شده است به مواردی هم چون آموزش سواد رسانه ای به کاربران اینترنت، خصوصی کردن صفحات شخصی در شبکه های اجتماعی، بلاک کردن افراد خاطی و یا مراجعه به مراجع قضایی و پلیس فتا به منظور مقابله با رفتارهای وندالیستی در فضای مجازی برمی خوریم. در مورد مراجعه به مراجع قضایی می بایست خاطرنشان کرد جرم توهین رایانه ای در هیچ ماده ای از قوانین ذکر نشده و بدون مجازات ماندن مرتکبان جرم توهین در فضای مجازی بر ارتکاب روز افزون آن خواهد افزود. نکته قابل توجه این است که توهین در فضای مجازی از مصادیق هتک حرمت به افراد محسوب می شود و برطبق قوانین می توان با استناد به مفاد توهین به افراد مجازات های نقدی و غیرنقدی که در مفاد مختلف قانون به آن اشاره شده است با افراد خاطی برخورد کرد.

منابع

۱. اشرف، احمد (۱۳۵۴) کژرفتاری مسائل انسانی و آسیب شناسی اجتماعی، مجموعه گفتارهای درسی آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی
۲. ایزدی، پیروز (۱۳۸۵). نظریه پردازی درباره ارتباطات میان فرهنگی، فصلنامه رسانه. سال هفدهم شماره ۳.
۳. ایلالی، سیدحسین (۱۳۹۵)، الگوهای رفتاری ایرانیان در شبکه های اجتماعی مجازی، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.
۴. آذریان قهفرخی، مرتضی (۱۳۹۵). بررسی نظریه تاثیر تقلید بر رفتار اجتماعی گابریل تارد، کنفرانس ملی فقه، حقوق و روانشناسی
۵. آذین منش، حسین (۱۳۹۳). مقایسه تخریب سنتی با تخریب در فضای سایبر، پایان نامه کارشناسی ارشد موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی و غیردولتی شهید اشرفی اصفهانی، دانشکده علوم انسانی
۶. بی نام (۱۳۹۵). وبسایت خبری تابناک. اوج گیری وندالیسم مجازی با حمله گروهی از کاربران ایرانی به صفحه افراد مشهور. <https://b2n.ir/a79769>، ۱۳۹۸.
۷. بی نام (۱۳۹۵) چرا جوانان ایرانی در اینستاگرام افراد مشهور فحاشی می کنند؟ <https://b2n.ir/366499>، ۱۳۹۸.
۸. پاکزاد، بتول (۱۳۸۸) تروریسم سایبری، رساله دکتری، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی
۹. حقی، سعید (۱۳۹۵)، سنجش مساله اجتماعی وندالیسم و بررسی عوامل موثر بر آن در بین دانش آموزان دوره دبیرستان شهرستان بویراحمد در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز.
۱۰. سرلک، صادق (۱۳۹۷). چالش های امنیت ملی در فضای مجازی مطالعه موردی، تروریسم مجازی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، مجتمع دانشگاهی ولیعصر (عج) - دانشکده ادبیات و علوم انسانی
۱۱. سفیری، خدیجه، رجبلو، علی و قلیزاده، صغری (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین اعتماد بین شخصی و احساس امنیت اجتماعی در شبکه های اجتماعی مجازی (مطالعه موردی دانشجویان دختر دانشگاه الزهرا و شهیدبهشتی). پژوهش نامه نظم و امنیت انتظامی، ۴۱ (۱)، ۵۲-۲۷.
۱۲. سلیمانی پور، رضا، ۱۳۸۹، شبکه های اجتماعی: فرصت ها و تهدیدها، فصلنامه ره آورد نور، شماره ۴۸.
۱۳. صالح نژاد، حسن (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و بیگانگی اجتماعی در بین دانش آموزان دبیرستانی و پیش دانشگاهی شهرستان سقز، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تبریز
۱۴. عزیززی، شکوه (۱۳۹۵). بررسی عوامل موثر بر پدیده وندالیسم و ارتباط آن با ویژگی های شخصیتی و عملکرد تحصیلی در نوجوانان دبیرستانی شهر بندرعباس. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد بندرعباس، دانشکده علوم پایه
۱۵. عطوان، مریم (۱۳۹۱). تحلیل خرابکاری رایانه ای در قانون جرایم ایران. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه اصفهان، دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
۱۶. فشانی، علیرضا و جواهرچیان، ندا (۱۳۹۵). بررسی نقش بیگانگی اجتماعی در وندالیسم در بین دانش آموزان دوره اول و دوم متوسطه شهر یزد. پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۵ (۲)، ۱-۲۴.
۱۷. قدیم زاده، سمیه (۱۳۹۵). مطالعه جرم شناختی وندالیسم سایبری و تروریسم سایبری و راهکارهای پیشگیری از آن ها، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان گروه حقوق.
۱۸. قنبری، ابوالفضل، طاهونی، مهدیه، قادری، ناصر (۱۳۹۵) بررسی عوامل تاثیرگذار بروز وندالیسم در مبلغان شهری (مطالعه موردی: شهر تبریز). پژوهش های جغرافیایی برنامه ریزی شهری، دوره ۴ شماره ۴، ۵۶۹-۵۸۶.
۱۹. کوثری، مسعود (۱۳۸۴)، آنومی اجتماعی در اجتماعات مجازی، مجله علوم اجتماعی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، بهار و تابستان ۱۳۸۴ شماره ۳ و ۲، ۱۷۱-۱۹۴.

۲۰. کوثری، مسعود، نجاتی حسینی، محمود (۱۳۸۸)، پتانسیل آنومی اجتماعی در مناطق حاشیه ای شهر تهران. دانشگاه آزاد اسلامی معاونت پژوهشی دفتر گسترش تولید علم، تهران.
۲۱. گروسی، اکرم، گروسی، حسین (۱۳۹۴). بررسی جرم شناختی تاثیر شبکه های اجتماعی بر امنیت اخلاقی، پژوهش نامه نظم و امنیت انتظامی، ۳۲(۴)، ۴۳-۵۴.
۲۲. محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۴). بررسی وندالیسم در تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران.
۲۳. محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۹). مبانی نظری و تجربی وندالیسم: مروری بر یافته های یک تحقیق، نامه ی علوم اجتماعی، ۱۶۱، ۱۹۲-۲۲۷.
۲۴. مرادی، علی رضا (۱۳۶۵). خصوصیات شخصیتی نوجوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس
۲۵. ممتاز، فریده (۱۳۸۰)، مفهوم کج رفتاری از دیدگاه دورکیم، پژوهشنامه علوم انسانی، ۳۰، ۷۵-۸۵.
۲۶. نادری، حمداله؛ بنی فاطمه، حسین؛ حریری اکبری، محمد (۱۳۸۸). الگوسازی ساختاری رابطه ی بیگانگی و بی تفاوتی اجتماعی، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، پاییز و زمستان، ۵۹-۲۹.
27. Nikola M. Petrović (2009) Attitudes of youth towards cyber vandalism. Victimology Society of Serbia and Prometej-Beograd. 75-87
28. Jin, Long, Chen, Yang, Wang, Tianyi, Hui, Pan, (2013), Understanding User Behavior in Online Social Networks: A Survey, IEEE Communications Magazine.
29. O'Donovan, Francis T. (2013), CHARACTERIZING USER BEHAVIOR AND INFORMATION PROPAGATION ON A SOCIAL MULTIMEDIA NETWORK,
30. Clinard, M , Meirer , R., (1986) Sociology of deviant behavior. N.Y: Holt Rinehart and Winston.